

Kənan Hacı

Nizami Gəncəvi başər mədəniyyətinin dühaların dandır. Onun poeziyası həmişə zamanın fəvqündə dayanıb. Yəqin ki, dünya durduqca belə olacaq. Nizami sənətinin genişliyindən cild-cild kitablar yazılıb, insanlar zaman-zaman onun sözünün sehrinə düşüb. Bu genişliyin məğzini, mənasını nələr şərtləndirir? Bu suala hərə bir cür cavab verib. Mən yazıda sübutlar, aksiomlar, postulatlar yürütmək fikrində deyiləm. Nizamiyə hər kəsin öz münasibəti var – alim yanaşması bir başqadır, şair yanaşması tamamilə başqadır. Bir də Nizami aşıqı olan sadə insanlar var.

Bu günlərdə Buzovna qəsəbəsinin axundu, ilahiyyatçı alim, şair Hacı Soltan Əlizadə mənə bir əhvalat danışdı. Bu vəqəə mənə son dərəcə təsirləndirdi. Buzovna qəsəbəsində sadə həyat tərzi sürən, maldarlıqla ailəsini dolandıran bir insan yaşayır. Heybət Hacı Dadaş oğlu. Onun Nizami şəxsiyyətinə və yaradıcılığına vurğunluğunu sözlə ifadə etmək çətindir. Onun Nizamiyə sevgisində hardasa ilahi bağların olduğuna inanıram. Heybət kişi Nizamiyə vurğunluğunu qeyri-adi formada ifadə edib. Necə? Deyim, siz də aqah olun.

Hacı Soltan danışır:

Günlərin bir günü yolla gedirdim, Heybət kişigilin qapısından keçəndə gördüm, qapının ağzında kətillə qoyub oturub. O, əlində Nizaminin kitabını tutmuşdu və kitabı oxuduqca gözlərindən yaş süzülürdü. Ayaq saxladım, salamladım. Soruşdum ki,

Heybət kişi sərəsər səkkiz gün iyirmi saat yol gedir. Rayonlardan birindən keçəndə qarşısına bir dəstə adam çıxır. Qəribə görkəmi, səfər geyimində olması onların diqqətini cəlb edir. Ondan hara getdiyini soruşurlar. Deyir ki, Şeyx Nizaminin məqbərəsini ziyarətə gedirəm. Soruşurlar ki, o kimdir? Heybət kişi bərk əsəbiləşir, özündən çıxır. Deyir siz Şeyx Nizamini, Azərbaycanın mütəfəkkir şairini tanıyırsınız? Ayıb olsun sizə! Adamlar onu anlamırlar, təəccüb içində ötüb keçirlər. Növbəti dəfə qarşısına çıxan adamlar ondan hara getdiyini soruşurlar, Heybət kişi səfərinin məqsədini dilə gətirir. Adamlar yenə onu anlamırlar...

Heybət kişi, nə baş verib, niyə ağlayırsan? Dedi ki, Hacı, bilirsen, Şeyx Nizami ömür boyu Həcc ziyarətinə getməyi arzulayıb, amma bu, ona qismət olmayıb. Gör e, o boyda Nizamiyə bu müqəddəs ziyarət qismət olmayıb! Amma indi baxıram, elə adamlar Həccə gedir ki, deməyə söz tapmıram. Buna görə ağlayıram... Allah Şeyxin məqamını həmişə uca eləsin!

Heybət kişi heç vaxt "Nizami" deməz, ondan söz düşəndə həmişə ehtiramla "Şeyx" deyər. Hacı Soltan danışır ki, Heybət kişinin bu sözləri mənə mütəəssir etdi.

Uzun müddət onun bu sözləri fikrimdən çıxmıdı.

Doğrudan da, heç bir savadı olmayan sadə bir kəndli çoxlarının əhəmiyyət vermədiyi bu incə məqamı tuta bilib və sidq-ürəkdən Nizaminin Məkkəni ziyarət edə bilməməsinə təəssüfünü göz yaşlarıyla ifadə edir. Nizami ona görə böyükdür ki, elmsiz, təhsilsiz insanlar da ondan nəşə götürə, faydalana bilir. Əslində Nizaminin mürəkəbliyi aydınlığındadır. O, özünün hikmət xəzinəsini hər kəsin üzünə açıb və hər kəs öz düşüncəsinə uyğun o xəzinədən özü üçün nəşə götür-

dər pay-piyada yol gedəcəyəm. Heyrətə gəldim, bu qədər uzaq yolu piyada necə getmək olar? Dedi Hacı, xahiş edirəm, mənə Quranın altından keçir, mənə xeyir-dua ver, sağ-salamat gedib gəlim. Amma sən Allah, bu söhbət ikimizin arasında qalsın, heç kəs bilməsin. Baxdım ki, səfər paltarındadır, yeməyə də özünü azuqə götürmüşdü. Xeyir-dua verdim, sağollaşdıq. Heybət kişi yola düşdü. Bir neçə gün fikrim onun yanında qaldı ki, görəsən necə oldu, necə getdi, sağ-salamat mənzil başına çata bildimi? Zarafat deyil, 400 kilometrlik yolu gecə-gündüz pay-piyada

bət kişi bərk əsəbiləşir, özündən çıxır. Deyir siz Şeyx Nizamini, Azərbaycanın mütəfəkkir şairini tanıyırsınız? Ayıb olsun sizə! Adamlar onu anlamırlar, təəccüb içində ötüb keçirlər. Növbəti dəfə qarşısına çıxan adamlar ondan hara getdiyini soruşurlar, Heybət kişi səfərinin məqsədini dilə gətirir. Adamlar yenə onu anlamırlar.

-Yaxşı, bu səfərinin məqsədi nədir? – deyər soruşurlar.

-Şeyx Nizami böyük şairdir, müqəddəs adamdır. Mən əhd eləmişəm ki, piyada onun məzarına qədər yol gedib o türbəni ziyarət edə-

cək. Orda tanımadığı bir adam Heybət kişiye pul verir ki, bu nəziri də mənə adım dan İmamzadəyə apar.

Hacı Soltan deyir ki, 2021-ci il Nizami ili elan olunmuşdu. Hər kəs öz qabiliyyəti, bacarığı daxilində Nizamiyə bağlı öz töhfəsini verdi: alimlər Nizamişünaslığın toxunulmayan mövzularını araşdırıb tədqiqat əsərləri yazdılar, şairlər, yazıçılar bədii əsərlər yazdılar, rəssamlar Nizaminin əsərlərinin illüstrasiyalarını çəkdiilər. Heybət kişi isə özünün təbirincə desək, Şeyx Nizamiyə məhəbbətini bu formada ifadə etdi. Səkkiz gün Nizami

Şeyx Nizamini ziyarət və ya səkkiz gün piyada yol gedən yolçu

cəm,- Heybət kişi cavab verir.

Adamlar başlarını bulayıb ötüb keçirlər.

Heybət kişi yorulanda, acanda yolüstü kafelərdən birinə girib nahar edir, həm də bir az dincəlirmiş. Sən demə, imkanlı, vəzifəli şəxslərdən biri onu görüb maraqlanıb ki, bu adam kimdir, hara gedir? Deyiblər Nizaminin məqbərəsini ziyarətə gedir, özü də pay-piyada yola çıxıb. Həmin şəxs sürücüsünə tapşırıb ki, nəzarət elə, yol boyu bu adam hansı kafeyə, restoran girsə, ondan pul almasınlar.

Heybət kişi Nizaminin məqbərəsinə çatanda tamamilə haldan düşmüşdü, ayaqları şişmiş, ayaqqabıları sökülüb bir neçə yerdən çat vermişdi. Danışır ki, özümü məzarın üstünə güclə çatdırdım, elə oradaca düşüb qaldım. Məqbərənin bələdçiləri bu qəribə ziyarətçinin halını görüb təsirlənmişdilər. İlk dəfə idi ki, belə ziyarətçiyə rast gəlirdilər. Heybət kişi nəzir edibmiş ki, Şeyxin məqbərəsinə sağ-salamat çatsam, ordan da İmamzadə pirini ziyarət edə-

eşqiylə yol getdi; piyada, usanmadan, yorulmadan, bu yolun cəfasını sevgiyə çəkdi və ziyarəti qəbul olundu.

Nizami sözünün gerçək mənasının üstündə fəvqəladə bir məcazi mənası və onun minbir zənginliyi iç-içədir. Real mənə o qədər möhtəşəm təmasdır ki, ən uca, ən uzaq məcaz dünyasını çiyində daşıya bilir. Heybət kişinin Şeyxin ruhu ilə təması ilahi eşqin təcəllasıdır və məcazlar dünyası bu görüş üçün zəmin hazırlamışdı. Heybət kişi Nizaminin kitabını dəfələrlə oxuduqca onun fəlsəfəsinə özü də bilmədən aşına olmuşdu, Şeyxin ilahi həqiqət məqamına yüksəlmişdi və içində möhkəmlənən bu həqiqət onu bu uzun və çətin bir səfərə sövq etmişdi. Allaha can atan insanın sevgisində təmənna-sızlıq var. Peyğəmbərlərin, övliaların, alimlərin yolunda hər cövrü-cəfaya dözə bilmək üçün insanın içində bir iman işığı parlamalıdır. Heybət kişinin mənəvi dünyası iman işığı ilə müzəyyən idi.

O, Nizaminin yetişdirdiyi insan idi.